

ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา กรมอนามัย Regional Health Promotion Center 9, Nakhonratchasima

สถานการณ์การดำเนินงานสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อน GREEN and CLEAN
เขตบริการสุขภาพที่ 9

นางอารยา อินทီး

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

กลุ่มพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา

สถานการณ์

การดำเนินงานสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อน เริ่มปี 2553 มุ่งเน้นพัฒนาให้ศูนย์อนามัยทุกแห่งเป็นศูนย์เรียนรู้ลดโลกร้อน และเชิญชวนสถานบริการสาธารณสุขเข้าร่วมโครงการ ปี 2554 กำหนดให้โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเข้าร่วมทุกแห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้าร่วมร้อยละ 30 เพื่อดำเนินงานกิจกรรม GREEN and CLEAN ปี 2555 ผลักดันให้เกิดสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อนต้นแบบ จังหวัดละ 1 แห่ง ปี 2556 กำหนดให้สถานบริการสาธารณสุขมีการดำเนินงานครบ 5 กิจกรรม GREEN อย่างน้อย 20 แห่ง ปี 2557 กำหนดเป้าหมายให้สถานบริการสาธารณสุข มีการดำเนินงานครบ 5 กิจกรรม GREEN เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 (พื้นที่ ศอ.5 คิดเป็นอย่างน้อย 14 แห่ง) และ ปี 2558 กำหนดให้สถานบริการสาธารณสุข มีการดำเนินงานครบ 5 กิจกรรม GREEN เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 20 (พื้นที่ ศอ.5 คิดเป็นอย่างน้อย 12 แห่ง)

ศูนย์อนามัยที่ 9 ได้มีการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ลดโลกร้อนและจัดเวทีแลกเปลี่ยนรู้ตั้งแต่ปี 2553 พร้อมทั้งเป็นที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานในและนอกพื้นที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิจัดเป็นเรื่องหนึ่งในเวทีชี้แจงงานอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มเป้าหมาย จังหวัดนครราชสีมาจัดประชุมชี้แจงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทุกปีและจัดดูงาน ณ โรงพยาบาลปราสาท จ.สุรินทร์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของเขตที่เป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานลดโลกร้อน จังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดประชุมชี้แจงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเมื่อปี 2556 ส่วนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ผนวกไปกับการประเมินสถานที่ทำงานน่าอยู่ น่าทำงาน (Healthy Work Place) โดยสถานการณ์จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการฯและผลตามกิจกรรม G-R-E-E-N ราย

จังหวัด และเขต ณ เดือนกันยายน 2558

จังหวัด	โรงพยาบาลทั้งหมด (แห่ง)	จำนวน รพ.ที่เข้าร่วมโครงการ (แห่ง/ร้อยละ)	มีกิจกรรม					ครบ 5 กิจกรรม
			G	R	E	E	N	
นครราชสีมา	34	29 (85.3)	24	27	25	29	24	24
ชัยภูมิ	16	15 (93.8)	7	15	13	13	7	7
บุรีรัมย์	23	22 (95.7)	10	21	10	22	14	10
สุรินทร์	17	14 (82.4)	13	14	13	14	13	13
เขต 9	90	80 (88.9)	54	74	60	78	58	54

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของ รพ.สต. ที่เข้าร่วมโครงการฯและผลตามกิจกรรม G-R-E-E-N แยกรายจังหวัด และเขต ณ เดือนกันยายน 2558

จังหวัด	จำนวน รพ.สต. ทั้งหมด (แห่ง)	จำนวน รพ.สต. ที่เข้าร่วมโครงการ (แห่ง/ร้อยละ)	มีกิจกรรม					ครบ 5 กิจกรรม
			G	R	E	E	N	
นครราชสีมา	350	41 (11.7)	8	39	12	39	5	5
ชัยภูมิ	167	29 (17.4)	15	27	12	27	4	4
บุรีรัมย์	226	56 (24.8)	3	54	17	54	3	3
สุรินทร์	210	147 (70.0)	12	108	113	129	31	12
เขต 9	953	273 (28.6)	38	228	154	249	43	24

จากการติดตามของศูนย์อนามัยที่ 9 โดยการสุ่มประเมินและร่วมกับทีมประเมินโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (HPH) ซึ่งมีผลสำเร็จของการดำเนินงาน มีสถานบริการสาธารณสุขที่มีการดำเนินงานลดโลกร้อนด้วยกิจกรรม GREEN ครบ 5 กิจกรรม จำนวน 49 แห่ง ดังตารางที่ 3 โดย 15 แห่งใน 49 แห่งนี้ เป็นสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อนต้นแบบ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 รายชื่อสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อน ครบ 5 กิจกรรม GREEN

จังหวัด	แห่ง	สถานบริการสาธารณสุข GREEN ปี 2555-58
นครราชสีมา	22	ศอ.5 รพ.โชคชัย รพ.สีคิ้ว รพ.แก้งสนามนาง รพ.วังน้ำเขียว รพ.พิมาย รพ.ขามทะเลสอ รพ.บัวใหญ่ รพ.ชุมพวง รพ.ปากช่องนานา รพ.สต.ตาจั่น อ.คง รพ.คง รพ.จักราช รพ.โนนไทย รพ.โนนสูง รพ.ประทาย รพ.ด่านขุนทด รพ.สูงเนิน รพ.สต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง รพ.โนนแดง รพ.เฉลิมพระเกียรติ รพ.ปักธงชัย
ชัยภูมิ	8	รพ.สต.โคกสูง อ.เมือง รพ.จัตุรัส รพ.คอนสาร รพ.หนองบัวระเหว รพ.เนินสง่า รพ.สต.นาเสียว อ.เมือง รพ.สต.หลุมโพธิ์ ต.ตลาดแร้ง อ.บ้านเขว้า รพ.สต.บ้านเล่า อ.เมือง
บุรีรัมย์	10	รพ.พุทไธสง รพ.คูเมือง รพ.กระสัง รพ.นาโพธิ์ รพ.หนองกี่ รพ.ลำปลายมาศ รพ.ห้วยราช รพ.สต.โคกล่าม อ.ลำปลายมาศ รพ.หนองหงส์ รพ.ปะคำ
สุรินทร์	9	รพ.สังขะ รพ.ปราสาท รพ.ท่าตูม รพ.สุรินทร์ รพ.สนม รพ.รัตนบุรี รพ.สต.โคกสะอาด อ.ปราสาท รพ.พนมดงรักเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา รพ.กาบเชิง
เขต 9	49	

ตารางที่ 4 รายชื่อสถานบริการสาธารณสุขต้นแบบ GREEN และปีที่ผ่านมาการประเมิน

จังหวัด	ปี พ.ศ.	สถานบริการสาธารณสุขต้นแบบ GREEN
นครราชสีมา	2553	ศูนย์อนามัยที่ 9
	2555	รพ.โชคชัย
	2556	รพ.พิมาย รพ.บัวใหญ่
	2557	รพ.ประทาย
ชัยภูมิ	2555	รพ.สต.โคกสูง อ.เมือง
	2556	รพ.คอนสาร
	2557	รพ.สต.นาเสียว อ.เมือง
บุรีรัมย์	2555	รพ.พุทไธสง
	2556	รพ.คูเมือง
	2557	รพ.ห้วยราช
สุรินทร์	2553	รพ.ปราสาท
	2555	รพ.สังขะ
	2556	รพ.สนม
	2557	รพ.รัตนบุรี

มาตรการเพื่อการขับเคลื่อน

1. ส่วนกลาง

- ขับเคลื่อนเชิงนโยบายระดับกระทรวง
- ส่งเสริม สร้างแรงจูงใจ และการยกย่องเชิดชูเกียรติ

2. ระดับเขต

- สุ่มประเมิน และร่วมกับทีมประเมินโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (HPH)
- จัดทำหนังสือและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ความสำเร็จสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อน

3. จังหวัด

- ขยายต้นแบบและสุ่มประเมินสถานบริการสาธารณสุขต้นแบบลดโลกร้อน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ความสำเร็จสถานบริการสาธารณสุขลดโลกร้อนในจังหวัด

4. โรงพยาบาล/รพ.สต.

- กำหนดเป็นนโยบายองค์กร บูรณาการโรงพยาบาลลดโลกร้อนกับการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล HPH/HA ซึ่งต้องอาศัยพลังความร่วมมือขับเคลื่อนทั้งองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก

หลักการ GREEN and CLEAN

กิจกรรม GREEN ประกอบด้วย

G : Garbage การจัดการมูลฝอยและการใช้ประโยชน์จากสิ่งปฏิกูล โดย

1. นำแนวทางการลด คัดแยก และนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ โดยใช้หลัก 3 Rs คือ

1.1 **Reduce ลดการใช้** คือ การลดการใช้ผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก และขยะมีพิษอื่นๆในโรงพยาบาล และเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์ เพื่อนำกลับไปกำจัดหรือบำบัดพิษ เช่น หลอดไฟ น้ำมันล้างฟิล์มเอกซเรย์ เป็นต้น

1.2 **Reuse การใช้ซ้ำ** คือ มีการนำวัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้ซ้ำ เพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ได้แก่

- เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้ใช้ได้มากกว่าหนึ่งครั้ง เช่น แบตเตอรี่ประจุไฟฟ้าใหม่ได้
- ซ่อมแซม บำรุงรักษาเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆให้สามารถใช้ประโยชน์ได้คงทนและยาวนาน
- นำบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้อื่นๆกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การใช้ถุงผ้าใส่ยาแทนถุงพลาสติก

สำหรับผู้ป่วยที่ต้องรับยาต่อเนื่อง

- นำสิ่งของที่เหลือใช้มาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้อีก

1.3 **Recycle การใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้** มีการคัดแยกขยะประเภท กระดาษ แก้ว พลาสติก กล่อง เพื่อนำไปจำหน่าย บริจาค ทำธนาคารขยะ หรือเป็นวัตถุดิบที่สามารถไปผ่านกระบวนการแปรรูป (Recycle) นำกลับไปใช้ใหม่ นอกจากจะช่วยลดปริมาณขยะแล้ว ยังเป็นการประหยัดพลังงาน และลดภาวะมลพิษที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆได้อีกด้วย

2. การนำของเสียไปใช้ประโยชน์

R : Rest room คือ การพัฒนาส้วมในสถานบริการสาธารณสุข ให้ได้มาตรฐานส้วมสาธารณะไทย (HAS)

เกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะไทย (HAS)

ส้วมสาธารณะ หมายถึง ห้องส้วมในที่สาธารณะหรือสถานประกอบการหรือสถานบริการที่จัดเตรียมไว้ให้ประชาชนทั่วไปใช้บริการ การพัฒนาส้วมสาธารณะในประเทศไทยให้ได้มาตรฐานนั้นเน้นการพัฒนาส้วมสาธารณะไทยให้บรรลุ 3 เรื่อง คือ สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน

1. **สะอาด (Healthy)** หมายถึง ส้วมจะต้องได้รับการดำเนินการให้ถูกหลักสุขาภิบาล เช่น ห้องส้วมและสุขภัณฑ์ทั้งหมดจะต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น มีน้ำสะอาด สบู่ล้างมือ กระดาษชำระเพียงพอ การเก็บกักหรือบำบัดสิ่งปฏิกูลถูกต้องและมีสภาพแวดล้อมสวยงาม ซึ่งจะมีผลดีทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ใช้บริการ

2. **เพียงพอ (Accessibility)** หมายถึง ต้องมีจำนวนส้วมให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงผู้พิการ ผู้สูงอายุ หญิงมีครรภ์ และส้วมต้องพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ

3. **ปลอดภัย (Safety)** หมายถึง ผู้ใช้บริการจะต้องปลอดภัยขณะใช้ส้วม เช่น สถานที่ตั้งส้วมไม่เปลี่ยว ห้องส้วมแยกชาย-หญิง มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น

ศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา กรมอนามัย

Regional Health Promotion Center 9, Nakhonratchasima

E : Energy คือ การลดการใช้พลังงาน เช่น การใช้มาตรการประหยัดไฟฟ้า การประหยัดพลังงานเชื้อเพลิง หรือมีการใช้พลังงานทดแทนจากชีวภาพและชีวมวล เช่น การผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) จากเศษอาหาร เศษผักผลไม้ หรือมูลฝอยอินทรีย์อื่นๆ

E : Environment คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดโลกร้อนและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยนำแนวทางการพัฒนาสถานที่ทำงาน นำอยู่ นำทำงาน (Healthy Work Place) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาล ด้วยหลักการและแนวคิด สะอาด ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมดี มีชีวิตชีวา นอกจากนี้ยังควรดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เหมาะสม สวยงาม เลือกลงต้นไม้ที่มีขนาดและชนิดพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สามารถดูดซับมลพิษ และเป็นแหล่งผลิตก๊าซออกซิเจนให้กับบรรยากาศของโลก

N : Nutrition การรณรงค์อาหารปลอดภัย รมรณรงค์การใช้ผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ด้วยการปลูกผักเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หรือรวมพลังเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน ตามแนวพระราชดำริ.... เศรษฐกิจพอเพียง...การใช้ผักพื้นบ้านเป็นวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับระบบนิเวศ การเกษตรผสมผสาน และเกษตรกรรมธรรมชาติ ทั้งนี้ควรปลูกผักตามฤดูกาล ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช จะช่วยลดการปล่อยก๊าซไนตรัสออกไซด์ออกสู่บรรยากาศโลก

กลยุทธ์ CLEAN ดังนี้

C : Communication การสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจ การดำเนินงานโครงการสาธารณสุขรวมใจ รณรงค์ลดโลกร้อน เป็นการดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย และการสื่อสารสาธารณะด้วยการสร้างกระแสผลักดันให้หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนประชาชนมีความเข้าใจและเกิดความตระหนัก เกิดความร่วมมือในการลดภาวะโลกร้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย

L : Leader สร้างบทบาทนำเพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินงาน การดำเนินงานให้เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ ร่วมลดโลกร้อน เพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินงานลดภาวะโลกร้อน ในสถานบริการสาธารณสุข ด้วยแนวคิดการจัดการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Ecological Sanitation) ด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีการขยายผลสู่การเป็นศูนย์สาธิตและดำเนินกิจกรรม GREEN ให้ครบทั้ง 5 ด้าน สามารถเป็นแหล่งถ่ายทอดการเรียนรู้สู่สาธารณะได้

E : Effectiveness ให้บังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้สถานบริการสาธารณสุขดำเนินงานลดโลกร้อน ด้วยกิจกรรม GREEN ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถานบริการสาธารณสุขที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และมีระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดย

พิจารณาจากการดำเนินงานกิจกรรม GREEN ครบทั้ง 5 ด้าน มีผลงานเป็นต้นแบบสามารถขยายผลสู่ชุมชน นำไปสู่ความร่วมมือลดโลกร้อนของชุมชน

A : Activity สร้างกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกอย่างมีส่วนร่วม

มีการเชิญชวนให้บุคลากรในสถานบริการสาธารณสุข หน่วยงานอื่น และชุมชนเข้าร่วมโครงการฯ โดยชี้แจงให้ผู้บริหารและบุคลากรในสถานบริการสาธารณสุขเข้าใจและตระหนักต่อปัญหาภาวะโลกร้อน และแนวทางการลดภาวะโลกร้อนด้วยหลักการสุขภาพอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภายใต้กิจกรรม GREEN และมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมภายในสถานพยาบาล และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และมีการสรุปบทเรียนเพื่อการจัดการความรู้ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆต่อไป

N : Networking ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน

สถานบริการสาธารณสุขมีการดำเนินงานโครงการสาธารณสุขรวมใจ รณรงค์ลดโลกร้อน โดยการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ชุมชน และท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานลดโลกร้อนร่วมกัน และมีการขยายผลการดำเนินงานสู่สถานบริการสาธารณสุขอื่นๆและหน่วยงานอื่นๆต่อไป